Türk Müziği, Aralık 2023
3(4), 499-506, e-ISSN: 2822-3195
turkmuzigidergisi.com

gencbilgeyayincilik.com
© 2023

Araştırma Makalesi

Türkiye'de müzik makalelerinin yazımında kalite ölçütlerinin belirlenmesi ve öneriler

Hasan Said Tortop [1]

Makale Bilgisi

Geliş: 11 Ekim 2023
Kabul: 27 Aralık 2023
Online Yayın: 30 Aralık 2023

Anahtar Kelimeler
Müzik araştırmaları
Makale yazım ilkeleri
Makale kalite ölçütleri

2822-3195 / © 2023 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından yayınlanmakta olup, açık erişim, CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Müzik araştırmaları alanın akademik dergi ve akademik yayın sayısı azlığı ile diğer akademik alanlara göre farklılaştığı görülmektedir. Bunun nedeni müzik araştırmacısının aynı zamanda performans gösteren kişi olması olabilir. Müzik araştırmacısının, hem bilimsel bir makale yazma konusunda hem de müzik performansında başarı göstermesi işleri hiç de kolay değildir. Bu açıdan müzik araştırma makalesi yazma ile ilgili kalite standartlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi oldukça önemlidir. Bu araştırma, Türkiye'deki müzik alanındaki makalelerin belirli ölçütlerle incelenmesi ve makale yazma konusundaki bu ölçütlerin neden olması gerektiğinin açıklanması ile ilgilidir. Araştırma durum çalışması niteliğindedir. Dokümanlar, Journal for the Interdisciplinary Art and Education ve Türk Müziği dergilerinde 2023 yılında yayınlanan müzikle ilgili on yedi makaledir.. Her iki dergi, editöryal süreçlerinde makalelerin yazımındaki kalitenin artırılmasına önem vermektedir.. Araştırma genel bir durumun tespitini yapmayı hedeflemenin yanında, müzik makalesi yazımı ile ilgili ideal çerçevenin çizilmesini de önermektedir. Araştırmada makalelerin incelenmesi için on yedi adet ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler ilgili dergilerin yazım kılavuzlarından ve Türk Müziği Akademisi[2] adlı eğitimin içeriğinde sunulan ölçütlerdir. Araştırma sonucunda incelemeye alınan makalelerin birçoğunun bu ölçütleri çok az yerine getirdiği, bazı ölçütlerde hiçbir makalenin uygun olarak yazılmadığı belirlendi. Müzik araştırmaları makalelerinin yazımında bu ölçütlerin neden yer alması gerektiği örneklerle açıklandı.

Makaleye atıf için

Tortop, H.S., (2023). Türkiye'de müzik makalelerinin yazımında kalite ölçütlerinin belirlenmesi ve öneriler. *Türk Müziği, 3*(4), 499-506. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10574780

Giriş

Bilimsel araştırma, bilim insanlarının yaptığı en önemli aktivitedir. İyi bir bilim insanı olmanın günümüzdeki karşılaştırılmasına bakıldığında farklı metriklerin ve reytinglerin (Google Scholar, Scopus Citescore gibi) olduğu görülmektedir. Sanat alanındaki bir akademisyenin iyi bir bilim insanı olmasındaki güçlük hem sanat alanında iyi bir uygulamacı (performer), hem de bilim insanlarının karşılaştırılmasında kullanılan araçlarda ve platformlarda üstlerde olmalarının zorluğudur.

Türkiye, yükseköğretim sisteminin gelişmesi açısından birçok dönemden geçmiş bir ülkedir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki reformlar, yabancı ülkelerden akademisyenlerin gelmesi, yurt dışında lisansüstü eğitimin desteklenmesi, yükseköğretim kurulunun (YÖK) kurulması, üniversitelerarası kurulun (ÜAK) kurulması, akademik dergiciliğin dergipark sistemi (Web 1) ile desteklenmesi gibi birçok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'nin akademik sıralamasının dünyada ne durumda olduğu konusuna girmek istemiyorum. Yeni üniversitelerin ve yeni bölümlerin kurulması sebebiyle akademisyen ihtiyacının oluşması, bu akademisyenlerin akademik atama ve yükselmelerinde en önemli göstergelerden biri olan makale yayınlatmaları konusu önem kazanmıştır. Bu araştırmada müzik araştırmalarındaki makalelerin kalitelerine ve bu yayınların dergilerden kabulünü etkileyebilecek ölçütleri belirlemeye çalıştım.

1 Doç. Dr., Editör, Antalya, Türkiye. E-mail: hasansaidfen@gmail.com
2 Detaylı bilgi Türk Müziği dergisi web sitesinde yer almaktadır (Web 2).

YÖK Akademik platformunda "sanat" kelimesi ile yapılan taramada 4357 akademisyen bulunmaktadır. Akademisyenlerin platforma yaptıkları veri girişlerine bağlı olarak ürettikleri akademik ürünler; makale (10355), patent (12), kitap (5924) ve tez (8757) şeklindedir (Web 3). Genel bir yorumlama ile sanat alanındaki araştırmacıların kişi başı ortalama 2 makale ürettikleri söylenebilir. "Müzik" kelimesi ile yapılan aramada ise akademisyen sayısının 1984 olduğu görülmektedir. Buradan sanat alanıyla ilgili verilerin nerdeyse yarısı müzik alanından geldiği söylenebilir. Türkiye'deki sanat ve müzik alanındaki akademisyenlerin bilimsel araştırma performanslarının artırılması konusu diğer tüm akademisyenlerde olduğu gibi genelde " yayınlanan makale" üzerinden değerlendirilmektedir. Dünyaca ünlü akademik reyting kuruluşları yaptıkları değerlendirmelerde en büyük faktör olarak yayınlanan makaleleri seçmişlerdirBu araştırmada müzik araştırmalarıyla ilgili olarak iki akademik dergide (Journal for the Interdisciplinary Art and Education (JIAE) ve Türk Müziği) yayınlanan makaleler üzerinde genel bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bunun yanında bir akademik makaledeki kalite ölçütlerinin belirlenmesi konusunda, temel sorunlar ve çözüm önerileri yönelik irdeleme yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması türünde olup, mevcut durumun betimlenmesini hedeflemektedir. Bunun yanında bu araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerine yönelik kitaplar ve internet kaynaklarından elde edilen bilginin incelenmesi ve irdelenmesi açısından doküman analizi ve söylem analizi tekniklerine uygundur.

Dokümanlar

Bu araştırmada, JIAE ve Türk Müziği dergisinde yayınlanan (belirli bir sayıdaki) makaleler (toplamda 17 makale) seçilmiştir. Makalelerin incelenmesinde bilimsel araştırmada genelde akademik dergilerin talep ettiği bazı ölçütleri bulundurma durumları genel bir perspektiften ele alınacaktır. Bu ölçütler tarafımdan bilimsel araştırma yöntemleri dersleri ve eğitimleri verirken oluşturduğum eğitim dokümanları ve editörlük tecrübelerim doğrultusunda geliştirilmiştir. Müzik makalelerinde olması istenilen özellikler ve ölçütler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Müzik makalelerinde olması istenilen özellikler ve ölçütler

Ölçüt No	Özellik ve Ölçütler	Makaleye katkı yönü
Ölçüt 1	Özet yazımında düzen, açıklık, netlik	Düzenlilik
Ölçüt 2	Giriş bölümünde girişin doğru yapılması	Düzenlilik, akıcılık, dikkat çekicilik
Ölçüt 3	Araştırmanın kuramsal temelinin olması	Temel oluşturuculuk, dayanaklılık
Ölçüt 4	Araştırmayla ilgili literatürün tüm dünya ekseninde sunumu	Kapsayıcılık, ilgililik
Ölçüt 5	Önem bölümünün ekonomiklik ve orjinallik durumunu içermesi	Değerlilik
Ölçüt 6	Amaç ya da problemin yazımı	Düzenlilik, dayanaklılık
Ölçüt 7	Araştırma yönteminin doğru seçimi	Değerlilik, geçerlilik
Ölçüt 8	Örneklem ya da dokümanların belirlenmesinin açıklanması	Geçerlilik
Ölçüt 9	Veri toplama araçları/dokümanların seçim nedeni ve açıklanması	Dayanaklılık
Ölçüt 10	Veri analizinin seçiminin ve detayının açıklanması	Dayanaklılık
Ölçüt 11	Araştırmada ileri istatistik ve analiz kullanımı	Değerlilik
Ölçüt 12	Bulguların araştırma amaç/problemiyle paralellikte sunumu	Düzenlilik
Ölçüt 13	Tartışmanın yeterli ve zengin yapılması	Kapsayıcılık
Ölçüt 14	Sonucun yeterli bir özetleme şeklinde yapılması	Bütünleştiricilik, düzenlilik
Ölçüt 15	Önerilerin uygulamacılara/araştırmacılara yönelik yapılması	Kapsayıcılık, yararlılık
Ölçüt 16	Araştırmanın sınırlıklarının betimlenmesi	Kapsayıcılık, geçerlilik
Ölçüt 17	Bilgilendirme kısmının bulunması	Detaylılık
Ölçüt 18	Kaynakçanın yazımının kurallara uygun ve titiz şekilde yapılması	Düzenlilik

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde makale yazımında ve makalenin kalitesindeki belirlenen ölçütlerin gerçekleştirilme düzeyleri ve bu ölçütleri gerçekleştirmeye yönelik öneriler sunulacaktır.

Tablo 2. Araştırma kapsamına alınan makalelerin ölçütleri karşılayanların sayısı

Ölçüt No	Ölçütler	JIAE	TM
Ölçüt 1	Özet yazımında düzen, açıklık, netlik	3	1
Ölçüt 2	Giriş bölümünde girişin doğru yapılması	-	2
Ölçüt 3	Araştırmanın kuramsal temelinin olması	-	-
Ölçüt 4	Araştırmayla ilgili literatürün tüm dünya ekseninde sunumu	-	-
Ölçüt 5	Önem bölümünün ekonomiklik ve orjinallik durumunu içermesi	1	4
Ölçüt 6	Amaç ya da problemin yazımı	2	3
Ölçüt 7	Araştırma yönteminin doğru seçimi	2	1
Ölçüt 8	Örneklem ya da dokümanların belirlenmesinin açıklanması	1	1
Ölçüt 9	Veri toplama araçları/dokümanların seçim nedeni ve açıklanması	2	1
Ölçüt 10	Veri analizi seçimi ve detaylarının açıklanması	2	1
Ölçüt 11	Araştırmada ileri istatistik ve analiz kullanımı	-	1
Ölçüt 12	Bulguların araştırma amaç/problemiyle paralellikte sunumu	2	1
Ölçüt 13	Tartışmanın yeterli ve zengin yapılması	1	1
Ölçüt 14	Sonucun yeterli bir özetleme şeklinde yapılması	1	-
Ölçüt 15	Önerilerin uygulamacılara/araştırmacılara yönelik yapılması	1	1
Ölçüt 16	Araştırmanın sınırlıklarının betimlenmesi	-	-
Ölçüt 17	Bilgilendirme kısmının bulunması	-	-
Ölçüt 18	Kaynakçanın yazımının kurallara uygun ve titiz şekilde yapılması	1	1

JIAE: Journal for the Interdisciplinary Art and Education **TM**: Türk Müziği

Tablo 2'de makale yazımı ile ilgili ölçütler ve bunları karşılayan makalelerin sayısı verilmiştir. Bu ölçütlerin kısaca açıklaması yapılmış ve ölçütleri yerine getirmenin önemi altbaşlıklar altında tartışılmıştır.

Ölçüt 1. Özet yazımında düzen, açıklık, netlik

Bir makalede en önemli unsurlardan biri özetidir. Özetin belli standart ve kurallara göre yazılması gerekmektedir. Özet, makalenin tümünü yansıtması gereklidir. Bunun yanında özetin okuyucu dikkat çekici özelliği de olmalıdır. Yapılan incelemede özet yazımında incelenen makalelerden JIAE'deki üç makalenin TM'deki bir makalenin bu özellikleri taşıdığı belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Uluslararası Rast Müzik Kongresi'nin web sitesinde katılımcılar için özet hazırlama kılavuzu oluşturulduğu görülmektedir (Web 4).

Özette giriş cümlesi, araştırmanın önemi ve problemi (amacı), araştırma modeli, dokümanlar/katılımcılar, veri toplama araçları, veri analizi, bulgular, sonuç ve öneriler bölümlerini belirli ölçülerde bulundurmaları gerekmektedir. Yapılan incelemelerde, araştırma konusu ile uzun ve gereksiz açıklamaların olduğu, bulgular ve sonuç kısmının çok kısa olduğu, makalelerin çoğunda araştırmanın yönteminden bahsedilmediği görülmektedir.

Ölçüt 2. Giriş bölümünde girişin doğru yapılması

Giriş bölümünde araştırmacı, okuyucunun dikkatini çekici araştırma raporları ve haberlere atıf vererek başlamalıdır. Ancak incelenen makalelerde tez yazımına benzer şekilde direk konudan ve kavramlardan başlandığı görülmektedir. Bununla ilgili olarak JIAE'deki hiçbir makalede buna dikkat edilmediği TM'de ise sadece 2 makalenin buna uygun olarak yazıldığı görülmektedir.

Giriş cümlesi ya da giriş paragrafı makalenin teme konularına teorik ve kavramsal çerçeveyi açıklamadan önce dikkat çekici, okuyucuyu makaleyi okumaya itici bir şekilde yapılmalıdır.

Ölçüt 3. Araştırmanın kuramsal temelinin olması

Genelde araştırmacılar, bir konuyu seçerken "hiç çalışılmamış, bu konuyu ben çalışmalıyım" gibi bir motivasyon ile hareket etmektedir. Bir konunun spesifik ve çalışılmamış olması elbette araştırmaya önemli bir güç katmaktadır. Ancak

bu şekilde düşünülen araştırmanın bir kuramcı tarafından daha önce ele alınıldığı dikkatten kaçmaktadır. Sosyal bilimlerdeki araştırmaların hepsinin bir kuramsal gözlükle incelenmesi gerekmektedir. Bir kuramsal çerçeve çizilmeden araştırmanın incelenmesi, araştırmanın doğru bir bakış açısı ile ele alınmasını engelleyeceği için araştırma sonuçlarında yanlış kararlarla bulguların yorumlanmasını ortaya koyacaktır. Her araştırmacı araştırmaya başlamadan önce kuramsal bir gözlük takar. Bunun nitel araştırma paradigmasındaki karşılığı teori yüklülük olarak ifade edilir (Büyüköztürk vd., 2010). Araştırmacı farkına varmadan, aslında zihnindeki bir kuramla hareket eder. Bir araştırmanın bilimsel olması için onun bilim camiasında ortaya atılan ve tartışılan kuram(lar)la açıklanması gereklidir.

Müzik araştırmalarında, müzik araştırmalarının müzik alanının etkilendiği disiplinlere hakim olması kuramsal çerçeve kurabilmesi için gereklidir. O yüzden iyi bir müzikoloğun sosyoloji, felsefe, antropoloji, tarih gibi disiplinlere yüksek düzeyde vukufiyetinin olması gerekir.

Bu konuda JIAE ve TM'de incelemeye alınan makalelerin hiçbirinde *kuramsal çerçevenin olmasının* dikkate alınmadığı görülmektedir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir. Makalelerde kuramsal çerçevenin olmayışı, onların temel dayanaklarının olmamasına ve temellendirme problemlerinin olmasına yol açar. Bunun yanında kuramsal çerçeveyi çizemeyen araştırmacının araştırma bulgularını tartışacak gözlüğü takamamasından dolayı tartışma bölümünün herhangi bir karşılaştırma ölçütünden uzak bir şekilde afaki ve havada olması durumu da ortaya çıkacaktır.

Ölçüt 4. Araştırmayla ilgili literatürün tüm dünya ekseninde sunumu

İncelemeye alınan her iki dergideki makalelerin hiçbirinde ilgili literatürün uluslararası düzeyde sunumuna rastlanmamıştır.

Türkiye'de müzik alanında yayın yapan akademik dergilerin ulusal düzeyden uluslararası düzeye ulaşması oldukça sorunludur (Tortop ve Demirel, 2023). Araştırmacıların çalıştıkları alanla ilgili olarak "sadece Türkiye'de araştırmaların yapıldığı o yüzden yabancı literatüre bakılmasının gereksizliği" gibi bir algıda oldukları söylenebilir. Ancak bir önceki inceleme kriterim olan kuramsal çerçevenin olması durumu araştırmanın konusunu uluslararası düzeye taşır. Çünkü, *kuramlar, belli olguları açıklama sistemleri* olduğu için çoğunlukla zaman ve mekandaki değişimlere karşı da bağışıklık kazanmışlardır. Örneğin belirli bir zaman ve zeminde cari olan kuramsal açıklama başka bir dönemde aynı olguların tekrar edebileceğini öngörür. Ancak bazı istisnalarda belli toplumların farklılıkları ile farklı kuramsal açıklamalar olabilir. Araştırmacı kuramsal çerçevesini çizdiği araştırmasını dünya eksenin karşılaştırmalı olarak sunduğunda ancak uluslararası düzeydeki literatürü deşmeye, farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaya başlar.

Müzik araştırmalarında, araştırmacıların *bilimsel bilginin kümülatif olduğu* yanılgısı hakim olmuş olabilir. Bilim felsefesinin önemli tartışma alanlarından biri olan bilimsel bilginin üretimi sürecinde, *bilimsel bilginin yanlışlanabilirliği ilkesi* Popper (1959)'ın ortaya attığı (Çev. Aka, & Turan, 2015) önemli bir görüş olup, bilimsel bilgi birikimsel olarak değil, elenerek ve değişerek üretilir. Bu konuya, bir diğer katkı ise Bilimsel Devrimlerin Yapısı adlı kitabının yazarı Thomas Khun'un görüşleridir. O'na göre bilimsel bilgiler (teori düzeyindeki) devrimsel bir yıkımla yeni bir aşamaya geçmektedir (Çev. Kuya, 2015). Ancak, belli alanlardaki araştırmalarda -örneğin etnografik araştırmalarda- belli bir toplumun, grubun özelliklerinin ortaya çıkarılması, keşfi ve betimlemesi çalışmalarında, bilimsel bilginin kümülatif olduğu kısmen doğru olarak kabul edilebilir. Ancak bir olgunun betimlenmesi birinci düzey aşamada bir araştırma olup, araştırma değeri açısından da en alt düzeydedir. İlk ve temel araştırma olmadan kuramsal çalışmaların ortaya çıkmayacağı muhakkaktır. Ancak müzik araştırmacılarının betimleme düzeyindeki araştırmalarını başka bölge, toplum, ülke gibi eksenlerle paralellikte yürütmesi, araştırmasının uluslararası literatürle de tartışılmasını sağlayacaktır. Örnek vermek gerekirse, filan yöredeki türkülerin incelenmesi şeklindeki araştırmanın, "Filan yöredeki türküleri kültürel etkileşim ya da çatışma bağlamında incelenmesi" şekline dönüştürülmesi, bir önceki araştırma konusunda yer alan betimlemenin zaten yapılacak olmasının yanında araştırmanın kültürel etkileşim ya da çatışma perspektifiyle dünya üzerindeki başka bir araştırmalarla da kesişme noktalarını ortaya çıkaracaktır.

Ölçüt 5. Önem bölümünün ekonomiklik ve orjinallik durumunu içermesi

Yapılan incelemede JIAE'de bir makalenin ve TM'deki beş makalenin bu ilkeye uygun yazıldığını belirledim. Araştırmanın önem bölümü genelde makalelerde araştırmacılar tarafından dikkat edilen bölümlerden biridir. Ancak

bu konuda bazı yanılgıların olduğu da görülmektedir. Önemin *sadece ve ilk defa ben çalıştım* mantığı ve argümanıyla yazıldığı görülmektedir. Ancak bu durumun doğru olmadığını Türk Müziği Akademisi eğitimlerinde de vurguladım. Örnek vermek gerekirse, sizin önemli bir fonun yöneticisi olduğunuzu ve belli araştırmaları destekleme yetkiniz olduğunu düşünelim. Hangi araştırmalara bu fonu kullandırırsınız ve neden? sorusunun cevabının ***ekonomiklik*** açısından önem ifadesi olduğunu belirtebilirim.

Bunun yanında ***orjinallik*** kavramının çok iyi anlaşılması için de yaratıcılık kuramlarının çok iyi anlaşılması gerekmektedir. Sanıldığının aksine bir şeyin orijinal olması ya da yaratıcılık yönünün olması onun ilk defa çalışılıyor olması ile doğrudan ilişkili değildir. Orjinallik sosyal bilimlerde, fen bilimlerinde yer aldığı gibi *yeni bir bitki türü bulmaktan* öte bir özelliğe sahiptir. Çünkü, sosyal bilimlerde ortaya çıkarılan bir çok bilginin farklı açıdan başka bilgilerle ilişkilerinin olduğu muhakkaktır. Bu yüzden orjinalik salt, kapalı ve izole bir bilgiyi çıkarmak anlamına tam olarak gelmemektir. Aksine müzik araştırmacısının bulduğu yeni bilgiyi *diğer disiplinlerle ilişki kurulabilir hale getirmesi* onu daha fazla orijinal yapabilecektir. Bu durumu, araştırmaya sadece tek renk gözlükle bakmamak, *"araştırmaya birden çok renkte gözlükle bakarak asıl rengi ortaya çıkarmak"* benzetmesiyle orjinallik kavramını açıklayabiliriz.

Ölçüt 6. Amaç ya da problemin yazımı

Yapılan incelemede JIAE'de iki makalenin ve TM'de üç makalede amaç ya da problemin yazımına dikkat edildiği görülmektedir. Amaç ya da problemi yazma durumunun ayrı bir başlık altında yapılıp yapılmaması da oldukça önemlidir. Çoğu araştırmacı bu bölümün ayrı yazılmasını önemsemez. Bunun tez yazımında bir kural olarak yer aldığını ama makale yazımında yazılmasa da olabileceğini düşünebilir. Ancak, birçok kişi araştırmanın hangi dinamiklerle başladığını direkt bu bölümü okuyarak anlayabilir.

Araştırmada, araştırmacının araştırmayı neden yapmak istediği, hangi noktalarda sıkışmanın olduğu konusu araştırmanın problemini oluşturur. Bu problemin çözülmesi için çizilen hareket yolu ya da irade ise araştırmanın amacıdır.

Müzik araştırmacılarının kuramsal çerçeve ile belirginleştirdiği inceleme alanının kesin çizgilerle çizilmesi araştırmanın düzeni için de önemlidir. Çünkü araştırmanın problemi ve alt problemleri, bulgular kısmında bu sırayla sunulmalıdır. Bu durum aynı zamanda araştırmacının doğru bir planlama ve sunum yaptığının göstergesi olacaktır. Bu konu bir başka ilke ile detaylandırılacaktır.

Ölçüt 7. Araştırma yönteminin doğru seçimi

Yapılan incelemede JIAE'deki beş makalenin ve TM'deki bir makalenin bu kriterlere uygun şekilde yazıldığını belirledim. Araştırma yöntemi bölümünün müzik araştırmacıları tarafından çoğunlukla yazılmasının ihmal edildiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak makalelerin inceleme makalesi (review article) gibi düşünüldüğü çıkarımı yapılabilir. Ancak inceleme makaleleri bilindiği üzere herhangi bir alandaki tartışmaların en usta şekilde yapıldığı makalelerdir. İnceleme makalesi, yöntem bölümünü yazmayı zorunluluk olarak koşmaz ama araştırmacının tüm literatüre hakimiyeti ile tartışmayı en iyi şekilde yapmasını zorunluluk olarak koşar. Müzik araştırma makalelerinin çoğu bu açıdan bakıldığında aslında inceleme makalesi değildir. O yüzden müzik makalelerin yöntem bölümü (metodoloji) muhakkak olmalıdır. Müzik araştırmacısı, araştırmasında hangi araştırma yönteminin kullanıldığını yazması gerekmektedir. Doğru araştırma yönteminin seçimi için şu yapılabilir. Müzik araştırmacısı, araştırma yöntemlerinin doğru belirlendiği makaleleri çokça incelenmeli ve böylelikle içgörüsünü geliştirmelidir. Makalede, seçilen araştırma yönteminin neden seçildiği ile ilgili argüman oluşturma muhakkak yapılmalıdır.

Ölçüt 8. Örneklem ya da dokümanların belirlenmesinin açıklanması

Yapılan incelemede JIAE ve TM'de birer makalenin örneklem ya da dokümanların belirlenmesi konusunda ayrı bir bölüm oluşturduğu belirlendi.

Nicel araştırmalarda evren, örneklem gibi kavramlar araştırmanın genellenebilirliği açısından önemlidir. Nitel araştırmalarda ise araştırmanın geçerliği ve güvenirliği açısından hangi örnekleme metodunun belirlendiği ortaya

konmalıdır. Ancak müzik araştırmalarında durum biraz farklı olup, inceleme nesnesi eserler ve dokümanlardır. O yüzden araştırmacı hangi dokümanları neden belirlediğini açıklamalıdır.

Ölçüt 9. Veri toplama araçları/dokümanların seçim nedeni ve açıklanması

Yapılan incelemede JIAE'de iki ve TM'de bir makalenin bu kriterleri yerine getirerek yazıldığı belirlendi. Müzik araştırmalarında veri toplama araçlarının ya da dokümanların belirlenmesi yanında niye bu veri toplama araçlarının ve dokümanların seçildiği detaylıca açıklanmalıdır. Araştırmacıların bu noktada ihmalkar olması durumu, *ne de olsa biliniyor* gibi bir yaklaşımdan ileri gelebilir. Ancak seçim kriterleri belirlemek ve bunu açıkça ortaya koymak araştırmanın çerçevesinde kalması ve kalındığının gösterilmesi açısından önemlidir.

Ölçüt 10. Veri analizi seçimi ve detaylarının açıklanması

Yapılan incelemede JIAE'de iki ve TM'de bir makalenin bu kriterleri yerine getirerek yazıldığı belirlendi. Veri analizi, ham verilerin anlamlı bulgular haline dönüşmesi için oldukça önemlidir. Bu durum doğru veri analizi metodunun kullanılması ile mümkündür. Veriler için analiz yöntemi bulmak, keşfetmek ve uygulamalara almak ayrı bir uzmanlık alanıdır. Bu açıdan veri analizinin detaylıca ve kaynak göstererek açıklanması oldukça önemlidir.

Ölçüt 11. Araştırmada ileri istatistik ve analiz kullanımı

Yapılan incelemede sadece TM'deki bir makalenin bu kriterlere uyduğu belirlendi. Müzik araştırmalarında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanılmasında basit düzeyde istatistikler olan yüzde ve frekans gibi analizlerle yapılan yorumlamalar oldukça hatalıdır. Bunun yanında gruplar arası farklılaşmanın belirlendiği araştırmalara da artık çok fazla itibar edilmediği görülmektedir. Artık nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalarda, değişkenler arası ilişkilerin belirlenip modeller oluşturularak kurama ulaşma çalışmalarının itibar gördüğü bilinmektedir. Nitel araştırmalar da karama desenli araştırmalar olguların açıklanmasında daha fazla tercih edilmektedir. Bu açıdan müzik araştırmacıların ileri istatistik tekniklerini makalelerinde kullanmaları oldukça önemlidir.

Ölçüt 12. Bulguların araştırma amaç/problemiyle paralellikte sunumu

Bu kriterlere dikkat eden JIAE'de iki ve TM'de bir makale olduğu belirlendi. Önceki kriterlerimizden olan araştırma amaç ya da probleminin belirlenmesi ve ayrı bölüm olarak yazılması araştırma için iskeletin oluşmasında ilk temel noktadır. Araştırma problem ve alt problemlerinin yazılması, aynı zamanda bu problemlere ilişkin bulguların da aynı sırayla sunumuyla araştırmada düzeni sağlayacaktır. Çünkü hangi araştırma probleminin araştırılıp araştırılmadığı bu şekildeki sunumla net bir şekilde görülebilecektir.

Ölçüt 13. Tartışmanın yeterli ve zengin yapılması

Bu kriterle ilgili olarak JIAE'de ve TM'de sadece birer makalenin bu ölçüte uygun olarak yazıldığı belirlendi. Müzik araştırmalarında tartışmanın yeterli yapılması konusunda yazarların *"bu konuyu ilk defa ben çalışıyorum"* gibi bir yaklaşımı olduğu görülmektedir. Ancak daha önce de "kuramsal çerçevenin yazılması" kriterinde belirtildiği gibi kuramsal ve kavramsal çerçevenin belirlenmesi ile araştırma literatür açısından da derinlik kazanacaktır. Aynı kuramsal çerçeve ile yapılan araştırmalar, doğrudan araştırmacının tartışabileceği bir materyal haline gelecektir. Tez yazımında zorunlu koşulan *ilgili literatür* bölümü bazen birbirinden kopuk ilgili araştırmaların sıralanması şeklinde sunulmaktadır. Makale yazarken de ilgili literatür alt başlığının yazılması bazen kabul edilebilir, ancak makalede ilgili literatürün belli ve ilişkili sırayla sunumunun yapılması gerekir. Bu sunum birbirinden kopuk bir şekilde ilgili araştırmaları sıralama şeklinde değil, onların bulgularını bir akışla birleştirme şeklinde olmalıdır. Tartışma, ilgili literatür bölümünün bir tekrarı şeklinde olmamalıdır. Tartışma, bulguların sırayla sunumunun yapılıp, peşlerine ilgili literatürün eklendiği, tartışıldığı, böylelikle araştırmanın bir bütünlük kazandığını ve yeni iskeletin oluştuğunu gösteren bir kişilikte olmalıdır.

Ölçüt 14. Sonucun yeterli bir özetleme şeklinde yapılması

Bu kriterle ilgili olarak JIAE'deki sadece bir makalenin ölçüte uygun olduğu belirlendi. Sonuç bölümleri sosyal bilimler alanı araştırmalarında fen bilimleri alanından farklıdır. Fen bilimlerinde araştırma deneysel yönteme endeksli olup, çıkan bulgular, oldukça kısa ve öz sonuçları doğurur. Örneğin bir alaşımın farklı deneysel yöntemlerle analizi

sonucunda bu alaşımın otomotiv sanayinde şu parçalarda kullanılıp kullanılamayacağı konusunda karar verilir. Bu ise çok kısadır. Üretilen alaşım, dayanım özelikleri açısından hareket aksamlarında kullanıma uygundur gibi. Ancak sosyal bilimler kesin net sonuçlar çıkaran araştırmalar olmadığı ancak olgunun betimlenmesinin yapılmaya çalışıldığı (Baş ve Akturan, 2008) araştırmalar olduğu için araştırmanın bulguları ve tartışmalarının sonuç olarak yazımında araştırmanın tümüne ait bir özetlemenin yeniden yapılmasını içermelidir. Bu açıdan aslında müzik araştırmacısı, bir okuyucunun araştırmanın sonuç bölümüne bakarak araştırmanın diğer kısımlarına bakmaya ihtiyaç duymayacağı bir özetlemeyi sunması gerekir.

Müzik araştırmalarında araştırmacıların sonuç bölümünü maddeler halinde sunumu da görülmektedir. Ancak bu şekilde bir sunumun belki öneriler kısmında olması tercih edilebilir.

Ölçüt 15. Önerilerin uygulamacılara ve ilerideki araştırmalara yönelik yapılması

Bu kriterleri uyan JIAE ve TM'de sadece birer makalenin olduğu görülmektedir. Araştırmacıların öneriler kısmını ayrı bölüm olarak yazmadıkları belirlenmiştir. Bir araştırmanın öneriler kısmının yazılması aslında o araştırmanın yaşaması ve taze kalması için oldukça önemlidir. Bir makalenin değeri o makalenin atıf alma kapasitesi ile ölçülmektedir. Makalenin atıf alması için öneriler bölümü oldukça önemlidir. Müzik araştırmacısı, yaptığı araştırma alanının ileride hangi yönlerinin yeniden araştırılması gerektiğini "ilerideki araştırmalara öneriler" başlığı ile verebilir. Bu sayede makaleyi okuyanlara "ben şunları araştırdım ancak siz şu konuları da araştırabilirsiniz" der. Normalde bir araştırmacı bir alandaki birkaç makaleyi okuduğunda araştırma alanındaki boşlukları hızlıca görür. Ancak, derinliği olmayan kişiler göremeyebilir. Bunun yanında akademisyenliğe yeni başlayan lisansüstü öğrencileri için de bu bölümün oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Bunun yanında yapılan araştırma, sadece araştırmacılara değil aynı zamanda o alandaki uygulamacılara da yararlı ve kullanılabilir bilgiler ortaya koyacaktır. O yüzden bunların da öneriler kısmında "uygulamacılara öneriler" şeklinde belirtilmesi oldukça önemlidir.

Ölçüt 16. Araştırmanın sınırlıklarının betimlenmesi

İncelemesi yapılan makalelerin hiç birinde araştırmanın sınırlılıklarının belirlenmediği görülmüştür. Müzik araştırmalarında araştırmacı, araştırmasının kesin sınırlarını çizerse, elde edilen bilgilerin hangi sınırlar içinde geçerli olduğunu da belirlemiş olur. Bu durum hem makaleyi inceleyen hakem için hem de makaleyi okuyan kişi için doğru gözlüğün takılmasına imkan verecektir. Aksi takdirde okuyucunun yanlış çıkarımlar yapmasına neden olabilecektir. Araştırmanın sınırlılıklarının yazımının, iyi bir makalede olması gereken bölümler olarak değerlendirilmesi ve müzik araştırmalarının yazımında bir alışkanlık haline gelmesi gereklidir..

Ölçüt 17. Bilgilendirme kısmının bulunması

Bilgilendirme (Acknowledgment) bölümü, bilhassa araştırmanın etik çerçevesiyle bilgilerin sunulduğu, teşekkürlerin edildiği, okuyucuya araştırma hakkında ekstra gerekli bilgilerin de sunulup deklere edildiği bölümdür. Bu bölümün de inceleme yapılan makalelerde yer almadığı görülmektedir.

Ölçüt 18. Kaynakçanın yazımının kurallara uygun ve titiz şekilde yapılması

Yapılan incelemede her iki dergideki birer makalenin bu kriterlere uygun olduğu görülmüştür. Her derginin kaynakça yazımında farklı kuralları kullanması yazarları da bıktırabilir, ancak genelde sosyal bilimlerde APA stili kullanılmaktadır. Yazarların en azından kaynakça yazım stilinin temel kurallarını bilmesi önemlidir. Ancak daha önemli konu ise kaynakların detaylarının eksik olarak yazılması durumudur. Örneğin bir dergiden alınan makalenin kaynak gösteriminde cilt, sayı, sayfa gibi detaylar ihmal edilebilmektedir.

Bir makalenin titiz yazımında en önemli göstergelerden biri kaynakçanın titiz yazımıdır. Titiz bir araştırmacı tüm kaynakları tek tek bularak onlara ulaşır, onları kaynakçada tüm detayları ile belirtir. Bu konuda hassasiyetle ilgili olarak akademik dergi sistemleri doğru kaynak gösterme ile ilgili makalelerde ayrı uygulamalar ya da yazılımlar oluşturmuşlardır. Müzik araştırmacılarının doğru kaynak gösterme konusunda bu araçları kullanmaları önerilebilir. Ancak kitap, tez, bildiri gibi diğer araştırma türlerindeki kaynak göstermelerde kendileri yazmaları gerekmektedir.

Bunun yanında İngilizce yayın yapan bir dergide Türkçe olan kaynakların başlıklarının parantez içinde İngilizcelerinin de verilmesi, Türkçe bilmeyen okuyucular için oldukça yararlı olacaktır.

Sonuç

Türkiye'de müzik araştırmaların gelişmesi, müzik araştırmacılarının bilimsel ve akademik yazma konusundaki becerilerinin gelişmesine bağlıdır. Müzik araştırma makalelerinin kalitesinin artırılması için makale yazımı ile ilgili bazı ilkelerin yeni akademik dergilerde ortaya konulduğu görülmektedir. Bunun yanında tarafımdan ücretsiz olarak 6 hafta boyunca yapılan Türk Müziği Akademisi eğitimi, müzik araştırmalarının gelişimi için amaçlanmıştır (web 2). Türk müziği araştırmalarının Türkiye'de ve dünyadaki en büyük arşivi olmayı hedefleyen Türk Müziği dergisi de yazarlar için yazım kılavuzlarında ölçütleri ve ilkeleri belirtmektedir. Ancak inceleme kapsamına alınan her iki dergide yayınlanan makalelerin çoğunun -bu hassasiyetlere rağmen- belirlenen ölçütlere uygun olmadığı görülmüştür. Bilhassa, araştırmanın kuramsal çerçevesinin yazılması, araştırmanın sınırlılıklarının yazılması ve bilgilendirme bölümü yazılması ölçütlerinde makale bulunmamaktadır. Diğer ölçütlerde makalelerin çoğu ölçütlere uymaktadır. Bu araştırma, Türkiye'deki müzik araştırma makalelerinin niteliğinin geliştirilmesi konusunda önemli bir çerçeve çizmesi açısından bu alanda çalışan akademisyenler, editörler, hakemler gibi kişilere kaynaklık ve rehberlik etmesine katkı sağlayabilir. Müzik (bilhassa müzikoloji) alanındaki araştırmacılara, nitel ve nicel araştırma metodolojileri konusunda detaylı incelemeler yapmaları önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıklar

Bu araştırma JIAE ve Türk Müziği dergilerinde 2023 yılında yayınlanan makalelerle, bu dergilerin yayın ilkeleri ve yazım kılavuzlarında bahsi geçen ve Türk Müziği Akademisinde verilen eğitimin içeriğindeki ölçütlerle sınırlıdır.

Bilgilendirme

Bu araştırmanın bir bölümü ISIPAE2023'te sunulmuştur.

Kaynaklar

Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri Nvivo 7.0 ile nitel veri analizi*. Seçkin yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Kuhn, T. S. (2015). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Popper, K. R. (2015). *Bilimsel Araştırmanın Mantığı*. Çev. İlknur Aka ve İbrahim Turan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tortop, H.S., ve Demirel, S. (2023). Türkiye'de müzik araştırmalarının gelişmesi bağlamında akademik dergilerin betimsel incelenmesi. *Türk Müziği, 3*(1), 161-166.

Web siteleri

Web 1. https://dergipark.org.tr/

Web 2. https://turkmuzigidergisi.com/index.php/tm/muzikakademi

Web 2. https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/

Web 3. https://rastmusiccongress.org/

Türk Müziği, Aralık 2023
3(4), 499-506, e-ISSN: 2822-3195
turkmuzigidergisi.com

Genç Bilge yayıncılık
gencbilgeyayincilik.com
© 2023

Tədqiqat Məqaləsi

Türkiyə'də musiqi məqalələrinin yazılmasında keyfiyyət meyarlarının müəyyən edilməsi və təkliflər

Hasan Said Tortop [1]

Makale Bilgisi

Geliş: 11 Ekim 2023
Kabul: 27 Aralık 2023
Online Yayın: 30 Aralık 2023

Anahtar Kelimeler
Musiqi tədqiqatları
Məqalə yazım prinsipləri
Məqalə keyfiyyət meyarları

2822-3195 / © 2023 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından yayınlanmakta olup, açık erişim, CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Musiqi araşdırmaları sahəsinin akademik jurnal və akademik nəşr sayının azlığı ilə digər akademik sahələrdən fərqləndiyi müşahidə olunur. Bunun səbəbi musiqi tədqiqatçısının eyni zamanda ifaçı olması ola bilər. Musiqi tədqiqatçısının həm elmi məqalə yazma, həm də musiqi ifasında uğur qazanması heç də asan deyil. Bu baxımdan musiqi araşdırma məqaləsi yazma ilə bağlı keyfiyyət standartlarının müəyyən edilməsi və inkişaf etdirilməsi olduqca vacibdir. Bu araşdırma, Türkiyədə musiqi sahəsindəki məqalələrin müəyyən meyarlarla araşdırılması və məqalə yazma mövzusunda bu meyarların niyə olması gərəkdiyini izah etməklə bağlıdır. Araşdırma vəziyyət tədqiqatı xarakteri daşıyır. Sənədlər, Journal for the Interdisciplinary Art and Education və Türk Müziği jurnallarında 2023-cü ildə nəşr olunan musiqi ilə bağlı on yeddi məqalədir. Hər iki jurnal, redaksiya proseslərində məqalələrin yazılmasında keyfiyyətin artırılmasına önəm verir. Araşdırma ümumi bir vəziyyətin müəyyən edilməsini hədəfləməklə yanaşı, musiqi məqaləsi yazımı ilə bağlı ideal çərçivənin cızılmasını da təklif edir. Araşdırmada məqalələrin araşdırılması üçün on yeddi meyar müəyyən edilmişdir. Bu meyarlar müvafiq jurnalların yazı qaydalarından və Türk Müziği Akademisi[2] adlı təlimin içərisində təqdim olunan meyarlardan götürülmüşdür. Araşdırma nəticəsində nəzərdən keçirilən məqalələrin çoxunun bu meyarlara çox az uyğun gəldiyi, bəzi meyarlarda isə heç bir məqalənin uyğun yazılmadığı müəyyən edilmişdir. Musiqi araşdırmaları məqalələrinin yazılmasında bu meyarların niyə yer alması lazım olduğu nümunələrlə izah edilmişdir.

Makaleye atıf için

Tortop, H.S., (2023). Türkiye'de müzik makalelerinin yazımında kalite ölçütlerinin belirlenmesi ve öneriler. *Türk Müziği, 3*(4), 499-506. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10574780

Giriş

Elmi araşdırma, alimlərin həyata keçirdiyi ən vacib fəaliyyətlərdən biridir. Yaxşı bir alim olmağın bugünkü müqayisəsinə baxdıqda fərqli metriklərin və reytinglərin (Google Scholar, Scopus Citescore kimi) olduğu görünür. İncəsənət sahəsindəki bir akademikin yaxşı alim olması çətinliyi həm incəsənət sahəsində yaxşı bir icraçı (ifaçı), həm də alimlərin müqayisəsində istifadə olunan alətlərdə (tətbiq edilən meyarlar) və platformalarda ön sıralarda olmasının çətinliyidir.

Türkiyə, ali təhsil sisteminin inkişafı baxımından bir çox dövrlərdən keçmiş bir ölkədir. Cümhuriyyətin ilk illərindəki islahatlar, xarici ölkələrdən akademiklərin gəlməsi, xaricdə magistratura təhsilinin dəstəklənməsi, ali təhsil şurasının (YÖK) qurulması, universitetlərarası şuranın (ÜAK) qurulması, akademik jurnalçılığın Dergipark sistemi (Web 1) ilə dəstəklənməsi kimi bir çox vacib hadisələr yaşanmışdır. Türkiyənin akademik (alim) sıralamasının dünyada hansı vəziyyətdə olduğu mövzusuna girmək istəmirəm. Yeni universitetlərin və yeni bölmələrin qurulması səbəbilə akademikə (alimə) olan tələbatın yaranması, bu akademiklərin (alimlərin) akademik (elmi) təyinat və yüksəlişlərində ən vacib göstəricilərdən biri olan məqalə nəşr etdirmə mövzusu əhəmiyyət qazanmışdır. Bu araşdırmada musiqi ilə bağlı məqalələrin keyfiyyətlərinə və bu nəşrlərin jurnallardan qəbuluna təsir edə biləcək meyarları müəyyən etməyə çalışdım.

1 Doç. Dr., Editör, Antalya, Türkiye. E-mail: hasansaidfen@gmail.com
[2] Ətraflı məlumat Türk Müziği jurnalının veb saytında yer almaqdadır (Web 2)

YÖK Akademik platformasında "sənət" sözü ilə aparılan axtarışda 4357 akademik (alim, tədqiqatçı) var. Akademiklərin (alimlərin) platformaya daxil etdikləri məlumatlara əsasən istehsal etdikləri elmi məhsullar; məqalə (10355), patent (12), kitab (5924) və dissertasiya (8757) şəklindədir (Web 3). Ümumi bir şərh ilə sənət sahəsindəki tədqiqatçıların adambaşına (hər birinə) orta hesabla 2 məqalə istehsal etdikləri söylənə bilər. "Musiqi" sözü ilə aparılan axtarışda isə akademiklərin (alimlərin, tədqiqatçıların) sayının 1984 olduğu görünür. Buradan sənət sahəsi ilə bağlı məlumatların demək olar ki, yarısının musiqi sahəsindən gəldiyi deyilə bilər. Türkiyədə sənət və musiqi sahəsindəki akademiklərin elmi tədqiqat performanslarının artırılması mövzusu digər bütün akademiklərdə olduğu kimi, ümumiyyətlə, "dərc olunan məqalə" ilə qiymətləndirilir. Dünyaca məşhur akademik reyting qurumları apardıqları qiymətləndirmələrdə ən böyük faktor kimi nəşr olunan məqalələri seçmişlər.

Bu araşdırmada musiqi tədqiqatları ilə bağlı iki akademik jurnalda (Journal for the Interdisciplinary Art and Education (JIAE) və Türk Müziği dərc olunmuş məqalələr üzərində ümumi bir qiymətləndirmə aparılması məqsəd qoyulmuşdur. Bununla yanaşı, bir akademik məqalədəki keyfiyyət meyarlarının müəyyən edilməsi mövzusunda, əsas problemlər və həll təkliflərinə dair araşdırma aparılması məqsəd qoyulmuşdur.

Metod

Araşdırma modeli

Araşdırma keyfiyyət tədqiqatı (Qualitative) üsullarından vəziyyət araşdırması növündə olub (təsvir metodu ilə), mövcud vəziyyətin təsvirini hədəfləyir. Bununla yanaşı, bu araşdırma, elmi tədqiqat üsullarına dair kitablar və internet mənbələrindən əldə edilən bilginin araşdırılması və təhlili baxımından sənəd analizi və nitq analizi texnikalarına uyğundur.

Tədqiqat materialları

Bu araşdırmada JIAE və Türk Müziği jurnalında dərc olunan (müəyyən sayda) məqalələr (cəmi 17 məqalə) seçilmişdir. Məqalələrin araşdırılmasında elmi tədqiqatda ümumiyyətlə akademik jurnalların tələb etdiyi bəzi meyarları əhatə etmə vəziyyətinə ümumi bir perspektivdən ele alınacaqdır (baxılacaqdır). Bu meyarlar, mənim elmi tədqiqat metodları dərsləri və təlimləri zamanı hazırladığım tədris sənədləri və redaktor təcrübələrim əsasında inkişaf etdirilmişdir. Musiqi məqalələrində olması istənilən xüsusiyyətlər və meyarlar Cədvəl 1-də təqdim olunmuşdur.

Cədvəl 1. Musiqi məqalələrində olması istənilən xüsusiyyətlər və meyarlar

Meyar No	Xüsusiyyətlər və Meyarlar	Məqaləyə töhfə yönü
Meyar 1	Xülasə yazımında düzən (səliqəli ardıcıllıq), açıqlıq, dəqiqlik	Nizamlılıq
Meyar 2	Giriş bölməsində girişin düzgün verilməsi	Nizamlılıq, axıcılıq, diqqətçəkicilik
Meyar 3	Araşdırmanın nəzəri əsasının olması	Əsas yaradıcılıq, əsaslandırma
Meyar 4	Araşdırma ilə bağlı ədəbiyyatın dünya miqyasında təqdim edilməsi	Əhatəlilik, aidiyyət
Meyar 5	Elmi yenilik bölməsinin iqtisadi (praktik) və orijinallıq vəziyyətini əhatə etməsi -elmi praktiki yeniliyi əhatə etməsi	Dəyərli olmaq
Meyar 6	Məqsəd və ya problemin yazılması	Nizamlılıq, əsaslandırma
Meyar 7	Araşdırma metodunun düzgün seçimi	Əhəmiyyətliliq, faydalılıq
Meyar 8	Nümunə və ya tədqiqat materiallarının müəyyən edilməsinin izahı	Etibarlılıq
Meyar 9	Məlumat toplama vasitələri/tədqiqat materialının seçim səbəbinin izah edilməsi	Əsaslandırma
Meyar 10	Məlumatın təhlilinin seçiminin və detallarının izahı	Əsaslandırma
Meyar 11	Araşdırmada irəli statistik və analiz istifadə edilməsi	Əhəmiyyətli olmaq
Meyar 12	Nəticələrin araşdırmanın məqsədi/problemi ilə uyğun şəkildə təqdim edilməsi	Nizamlılıq
Meyar 13	Müzakirənin kifayət qədər geniş və zəngin aparılması	Əhatəlilik
Meyar 14	Nəticənin kifayət qədər xülasə şəklində aparılması	Birləşdiricilik, Nizamlılıq
Meyar 15	Təkliflərin icraçılara/tədqiqatçılara yönəlik edilməsi	Əhatəlilik, faydalılıq
Meyar 16	Araşdırmanın məhdudiyyətlərinin təsviri (hansı məhdud çərçivədə aparılmasının göstərilməsi)	Əhatəlilik, faydalılıq
Meyar 17	Məlumatlandırma hissəsinin mövcudluğu	Detallılıq
Meyar 18	İstinad (Ədəbiyyat) siyahısının yazımının qaydalara uyğun və diqqətli şəkildə edilməsi	Nizamlılıq

Nəticələr və Müzakirə

Bu bölümdə məqalə yazımında və məqalənin keyfiyyətində müəyyən edilmiş meyarların yerinə yetirilmə səviyyələri və bu meyarların yerinə yetirilməsinə dair təkliflər təqdim ediləcəkdir.

Cədvəl 2. Araşdırma çərçivəsində qiymətləndirilən məqalələrin meyarlara cavab verənlərinin sayı

Meyar No	Xüsusiyyətlər və Meyarlar	JIAE	TM
Meyar 1	Xülasə yazımında düzən (səliqəli ardıcıllıq), açıqlıq, dəqiqlik	3	1
Meyar 2	Giriş bölməsində girişin düzgün verilməsi	-	2
Meyar 3	Araşdırmanın nəzəri əsasının olması	-	-
Meyar 4	Araşdırma ilə bağlı ədəbiyyatın dünya miqyasında təqdim edilməsi	-	-
Meyar 5	Elmi yenilik bölməsinin iqtisadi (praktik) və orijinallıq vəziyyətini əhatə etməsi - elmi praktiki yeniliyi əhatə etməsi	1	4
Meyar 6	Məqsəd və ya problemin yazılması	2	3
Meyar 7	Araşdırma metodunun düzgün seçimi	2	1
Meyar 8	Nümunə və ya tədqiqat materiallarının müəyyən edilməsinin izahı	1	1
Meyar 9	Məlumat toplama vasitələri/tədqiqat materialının seçim səbəbinin izah edilməsi	2	1
Meyar 10	Məlumatın təhlilinin seçiminin və detallarının izahı	2	1
Meyar 11	Araşdırmada irəli statistik və analiz istifadə edilməsi	-	1
Meyar 12	Nəticələrin araşdırmanın məqsədi/problemi ilə uyğun şəkildə təqdim edilməsi	2	1
Meyar 13	Müzakirənin kifayət qədər geniş və zəngin aparılması	1	1
Meyar 14	Nəticənin kifayət qədər xülasə şəklində aparılması	1	-
Meyar 15	Təkliflərin icraçılara/tədqiqatçılara yönəlik edilməsi	1	1
Meyar 16	Araşdırmanın məhdudiyyətlərinin təsviri (hansı məhdud çərçivədə aparılmasının göstərilməsi)	-	-
Meyar 17	Məlumatlandırma hissəsinin mövcudluğu	-	-
Meyar 18	İstinad (Ədəbiyyat) siyahısının yazımının qaydalara uyğun və diqqətli şəkildə edilməsi	1	1

JIAE: Journal for the Interdisciplinary Art and Education **TM**: Türk Müziği

Cədvəl 2-də məqalə yazımı ilə bağlı meyarlar və bu meyarlara cavab verən məqalələrin sayı verilmişdir. Bu meyarların qısa izahı edilmiş və meyarların yerinə yetirilməsinin əhəmiyyəti alt başlıqlar altında müzakirə edilmişdir.

Meyar 1: Xülasə yazımında düzgünlük, açıqlıq, dəqiqlik

Məqalədə ən vacib elementlərdən biri xülasədir. Xülasənin müəyyən standart və qaydalara uyğun yazılması tələb olunur. Xülasə, məqalənin bütününü əks etdirməlidir. Bununla yanaşı, xülasə oxucunun diqqətini çəkən xüsusiyyətə də malik olmalıdır. Aparılan araşdırmada JIAE-dəki üç məqalənin və TM-dəki bir məqalənin bu xüsusiyyətləri daşıdığı müəyyən edilmişdir. Bu mövzu ilə bağlı olaraq Beynəlxalq Rast Musiqi Konqresinin veb saytında iştirakçılar üçün xülasə hazırlama təlimatı vardır (Web 4).

Xülasədə giriş cümləsi, araşdırmanın əhəmiyyəti və problemi (məqsədi), araşdırma modeli, materiallar/iştirakçılar, məlumat toplama vasitələri, məlumat analizi, nəticələr, nəticə və təkliflər bölmələrinin müəyyən meyarlara uyğun olaraq yer alması tələb olunur. Aparılan araşdırmalarda, araşdırma mövzusu ilə uzun və lazımsız izahatların olduğu, nəticə və nəticə hissəsinin çox qısa olduğu və məqalələrin əksəriyyətində araşdırmanın metodundan bəhs edilmədiyi görünür.

Meyar 2: Giriş bölməsində düzgün girişin verilməsi

Giriş bölməsində tədqiqatçı oxucunun diqqətini çəkən araşdırma hesabatlarına və xəbərlərə istinad edərək başlamalıdır. Lakin araşdırılan məqalələrdə birbaşa mövzuya və anlayışlara giriş olduğu görünür. Bununla bağlı olaraq JIAE-də heç bir məqalədə buna diqqət yetirilmədiyi, TM-də isə yalnız 2 məqalənin buna uyğun yazıldığı müəyyən edilmişdir.

Giriş cümləsi və ya giriş paraqrafı məqalənin əsas mövzularına nəzəri və anlayış çərçivəsini açıqlamadan əvvəl diqqət çəkici və oxucunu məqaləni oxumağa təşviq edən formada olmalıdır.

Meyar 3: Araşdırmanın nəzəri əsasının olması

Ümumiyyətlə, tədqiqatçılar bir mövzunu seçərkən "heç işlənməmiş, bu mövzunu mən işləməliyəm" kimi bir motivasiya ilə hərəkət edirlər. Bir mövzunun spesifik və işlənməmiş olması əlbəttə ki, araşdırmaya böyük güc qatır. Lakin bu cür düşünülən tədqiqatın bir nəzəriyyəçi tərəfindən daha əvvəl işlənmiş olması bəzən nəzərdən qaçırılır. Sosial elmlərdəki araşdırmaların hamısı nəzəri bir baxışla araşdırılmalıdır. Nəzəri çərçivə olmadan tədqiqatın araşdırılması, tədqiqatın doğru bir baxış bucağı ilə işlənilməsinə mane olacaq və nəticələrdə yanlış qərarlar alınmasına səbəb olacaq. Hər bir tədqiqatçı tədqiqata başlamazdan əvvəl nəzəri bir baxış bucağına malik olmalıdır. Bu, keyfiyyətli araşdırma paradigmasında "nəzəri yüklülük" kimi ifadə edilir (Böyüköztürk və başqaları, 2010). Tədqiqatçı bəzən fərqinə varmadan öz ağlındakı bir nəzəriyyə ilə hərəkət edir. Bir tədqiqatın elmi olması üçün onun elmi icmada qəbul edilən və müzakirə edilən nəzəriyyələrlə açıqlanması vacibdir.

Musiqi tədqiqatlarında tədqiqatçının musiqi sahəsinin təsirləndiyi digər elmlər sahəsinə hakim olması nəzəri çərçivə qura bilməsi üçün vacibdir. Buna görə, yaxşı bir musiqişünas sosialogiya, fəlsəfə, antropologiya və tarix kimi elmlər üzrə dərin biliklərə sahib olmalıdır.

Bu mövzuda JIAE və TM-də incələnən məqalələrin heç birində nəzəri çərçivənin olmadığı müəyyən edilmişdir. Bu vəziyyət olduqca diqqətçəkəndir. Məqalələrdə nəzəri çərçivənin olmaması, onların əsas təməl dayanaqlarının olmamasına və arqumentasiya problemlərinə səbəb olur. Nəzəri çərçivəni müəyyən edə bilməyən tədqiqatçının tədqiqat nəticələrini düzgün müzakirə edə bilməməsi, müzakirə bölməsində ciddi bir baxış bucağının olmamasına və nəticələrin səthi qalmasına səbəb olur.

Meyar 4: Araşdırma ilə bağlı ədəbiyyatın beynəlxalq səviyyədə təqdim edilməsi

İncələnən hər iki jurnalın məqalələrində mövzu ilə bağlı ədəbiyyatın beynəlxalq səviyyədə təqdim edilməsinə rast gəlinməmişdir.

Türkiyədə musiqi sahəsində nəşr edən akademik jurnalların milli səviyyədən beynəlxalq səviyyəyə çıxması olduqca çətin bir məsələdir (Tortop və Demirel, 2023). Tədqiqatçılar arasında, "yalnız Türkiyədə araşdırmalar aparılır və buna görə də xarici ədəbiyyata baxmaq lazımsızdır" kimi bir yanlış təəssüratın olduğu görünə bilər. Lakin nəzəri çərçivənin olması tədqiqatı beynəlxalq səviyyəyə çıxarır. Çünki nəzəriyyələr, müəyyən hadisələri açıqlamaq üçün sistemlər olduğu üçün çox vaxt zaman və məkan dəyişikliklərinə qarşı dayanıqlı olur. Məsələn, müəyyən dövrdə keçərli olan nəzəri izah başqa bir dövrdə də eyni hadisələrin baş verə biləcəyini öncədən görə bilər. Lakin bəzi hallarda cəmiyyətlərin fərqliliyi ilə fərqli nəzəri izahlar mümkündür. Tədqiqatçı nəzəri çərçivəsini müəyyən etdikdən sonra tədqiqatını beynəlxalq səviyyədə müqayisəli şəkildə təqdim etdikdə, beynəlxalq səviyyədəki ədəbiyyatı tədqiq etməyə və fərqlilikləri, oxşarlıqları ortaya qoymağa başlayır.

Musiqi tədqiqatlarında tədqiqatçılar arasında elmi bilginin yığcam (toplanıcı) olduğu ilə bağlı yanlış bir anlayış ola bilər. Elm fəlsəfəsinin əsas müzakirə sahələrindən biri olan elmi bilginin istehsal prosesində Popper (1959) tərəfindən irəli sürülmüş elmi bilginin yanlışlana bilməsi prinsipi (Türkçəyə Aka & Turan tərəfindən tərcümə, 2015) mühüm bir nəzəriyyədir və bu, elmi bilginin yığcam şəkildə deyil, tədricən dəyişərək və süzülərək istehsal edildiyini göstərir. Bu mövzuya Thomas Kuhn'un "Elmi İnqilabların Strukturu" adlı kitabındakı nəzəriyyələr də mühüm töhfə verir. Kuhna görə, elmi biliklər (nəzəri səviyyədə) inqilabi bir dəyişmə ilə yeni mərhələyə keçir (Türkçəyə tərcümə, Kuya, 2015). Lakin bəzi sahələrdə, məsələn, etnoqrafik tədqiqatlarda bir cəmiyyətin və ya qrupun xüsusiyyətlərinin aşkar edilməsi və təsviri kimi araşdırmalarda elmi bilginin kümülatif (məcmu) olduğu qismən doğru ola bilər. Bir hadisənin təsviri tədqiqatın ilkin mərhələsi olsa da, dəyər baxımından ən aşağı səviyyədədir. Əsas tədqiqat aparılmadan nəzəri işlərin meydana gəlməsi mümkün deyil. Lakin musiqi tədqiqatçılarının təsviri səviyyədəki araşdırmalarını digər bölgə, cəmiyyət və ya ölkələrlə müqayisəli şəkildə aparması, tədqiqatın beynəlxalq ədəbiyyatda da müzakirə edilməsinə imkan verəcəkdir. Məsələn, bir bölgənin mahnılarının araşdırılması kimi bir tədqiqatın, "bu bölgənin mahnılarının mədəni qarşılıqlı təsir və ya münaqişə (kəsişmə) kontekstində araşdırılması" şəklində dəyişdirilməsi, tədqiqatın beynəlxalq səviyyədə mədəni qarşılıqlı təsir və ya münaqişə (təzad) perspektivi ilə digər tədqiqatlarla kəsişmələrini ortaya çıxaracaqdır.

Meyar 5: Əhəmiyyət bölməsinin iqtisadi və orijinallıq vəziyyətini əhatə etməsi

Aparılan araşdırmada JIAE-də bir məqalənin və TM-dəki beş məqalənin bu prinsipə uyğun yazıldığını müəyyən etdim. Tədqiqatın əhəmiyyət bölməsi adətən tədqiqatçılar tərəfindən məqalələrdə diqqət edilən bölmələrdən biridir. Lakin bu mövzuda bəzi yanlış anlayışların da olduğu görünür. Əhəmiyyətin yalnız "ilk dəfə mən bu mövzunu işlədim" arqumenti ilə yazıldığı görünür. Lakin bu yanaşmanın düzgün olmadığını Türk Müziği Akademisi təlimlərində də vurğulamışam. Məsələn, sizin vacib bir fondun rəhbəri olduğunuzu və müəyyən tədqiqatları dəstəkləmək səlahiyyətinizin olduğunu düşünək. Hansı tədqiqatlara bu fondu yönəldərsiniz və nə üçün? sualının cavabının iqtisadi baxımdan əhəmiyyət ifadəsi olduğunu deyə bilərəm.

Bununla yanaşı, orijinallıq (elmi yenilik) anlayışını düzgün başa düşmək üçün yaradıcılıq nəzəriyyələrinin də yaxşı anlaşılması vacibdir. Sanılanın əksinə, bir şeyin orijinal olması və ya yaradıcılıq xüsusiyyətinin olması, onun ilk dəfə işlənməsi ilə birbaşa əlaqəli deyil. Orijinallıq sosial elmlərdə və təbiət elmlərində olduğu kimi yeni bir bitki növü tapmaqdan daha geniş bir xüsusiyyətə malikdir. Çünki sosial elmlərdə ortaya çıxarılan bir çox bilginin fərqli cəhətdən digər biliklərlə əlaqələrinin olduğu açıqdır. Buna görə, orijinallıq tamamilə izolyasiya olunmuş, qapalı bir bilginin ortaya çıxarılması demək deyil. Əksinə, musiqi tədqiqatçısının tapdığı yeni biliyi digər sahələrlə əlaqələndirə bilməsi onu daha orijinal edə bilər. Bu vəziyyəti belə izah edə bilərik: tədqiqata yalnız bir rəngli eynəklə baxmamaq, "tədqiqata bir çox rəngdə eynəklə baxaraq əsl rəngi ortaya çıxarmaq" orijinallıq anlayışını daha yaxşı açıqlaya bilər.

Meyar 6: Məqsəd və ya problemin yazılması

Aparılan araşdırmada JIAE-də iki məqalənin və TM-də üç məqalənin məqsəd və ya problemin yazılmasına diqqət yetirildiyi görünür. Məqsəd və ya problemin ayrıca bir başlıq altında yazılıb-yazılmaması da olduqca vacibdir. Bir çox tədqiqatçı bu bölmənin ayrı yazılmasını əhəmiyyətli hesab etmir. Bu bölmənin yalnız dissertasiya yazımında (işində) vacib olduğunu, amma məqalə yazılmasa da ola biləcəyini düşünür. Halbuki, bir çox şəxs tədqiqatın hansı dinamiklərlə başladığını birbaşa bu bölməni oxuyaraq anlaya bilər.

Tədqiqatda tədqiqatçının tədqiqatı nə üçün həyata keçirmək istədiyi və hansı çətinliklərlə üzləşdiyi mövzu tədqiqat problemini təşkil edir. Bu problemin həlli üçün təyin edilən hərəkət yolu isə tədqiqatın məqsədidir.

Musiqi tədqiqatçılarının nəzəri çərçivə ilə müəyyən etdiyi araşdırma sahəsinin dəqiq sərhədlərlə müəyyən edilməsi tədqiqatın tənzimlənməsi üçün də vacibdir. Çünki tədqiqatın problemi və alt problemləri nəticələr bölməsində bu ardıcıllıqla təqdim edilməlidir. Bu vəziyyət eyni zamanda tədqiqatçının doğru planlama və təqdimat etdiyini göstərən göstərici olacaqdır. Bu mövzu başqa bir meyarla daha detallı izah ediləcəkdir.

Meyar 7: Araşdırma metodunun düzgün seçilməsi

Aparılan araşdırmada JIAE-dəki beş məqalənin və TM-dəki bir məqalənin bu meyarlara uyğun şəkildə yazıldığı müəyyən edilmişdir. Araşdırma metodu bölməsinin musiqi tədqiqatçıları tərəfindən çox vaxt yazılmadığı görünür. Bunun səbəbi məqalələrin icmal məqaləsi (review article) kimi qəbul edilməsindən qaynaqlanır. Lakin icmal məqaləsi müəyyən bir sahədə ən yaxşı müzakirələrin aparıldığı məqalələrdir. İcmal məqaləsi metod bölməsinin yazılmasını zəruri etməsə də, tədqiqatçının bütün ədəbiyyata hakim olaraq ən yaxşı şəkildə müzakirə aparmasını tələb edir. Musiqi tədqiqat məqalələrinin əksəriyyətinə bu baxımdan baxıldıqda, əslində icmal məqaləsi olmadığı görünür. Buna görə, musiqi məqalələrində metod bölməsi (metodologiya) mütləq olmalıdır. Musiqi tədqiqatçısı, tədqiqatında hansı tədqiqat metodundan istifadə etdiyini yazmalıdır. Doğru tədqiqat metodunu seçmək üçün aşağıdakıları etmək olar: Musiqi tədqiqatçısı, tədqiqat metodlarının düzgün müəyyən edildiyi məqalələri çox araşdırmalı və beləliklə, öz tədqiqat anlayışını inkişaf etdirməlidir. Məqalədə seçilən tədqiqat metodunun nə üçün seçildiyi ilə bağlı arqumentlər də yazılmalıdır.

Meyar 8: Nümunənin və ya sənədlərin müəyyən edilməsinin izahı

Aparılan araşdırmada JIAE və TM-də bir məqalədə nümunənin və ya sənədlərin (tədqiqat materialının) müəyyən edilməsinə aid ayrıca bir bölmənin olduğu müəyyən edilmişdir.

Kəmiyyət tədqiqatlarında əhatə, nümunə kimi anlayışlar tədqiqatın ümumiləşdirilməsi baxımından vacibdir. Keyfiyyət tədqiqatlarında isə tədqiqatın etibarlılığı və güvənilirliyi baxımından hansı nümunə götürmə metodunun

müəyyən edildiyi göstərilməlidir. Lakin musiqi tədqiqatlarında vəziyyət bir az fərqlidir və tədqiqat obyektləri əsərlər və sənədlərdir (və digər tədqiqat materiallarıdır). Buna görə, tədqiqatçı hansı sənədləri (materialları) nə üçün müəyyən etdiyini izah etməlidir.

Meyar 9: Məlumat toplama vasitələri/sənədlərin (tədqiqat materialının) seçilmə səbəbi və izahı

Aparılan araşdırmada JIAE-də iki və TM-də bir məqalənin bu meyarları yerinə yetirdiyi müəyyən edilmişdir. Musiqi tədqiqatlarında məlumat toplama vasitələrinin və ya sənədlərin (tədqiqat materialının) müəyyən edilməsi ilə yanaşı, nə üçün bu məlumat toplama vasitələrinin və sənədlərin (tədqiqat materialının) seçildiyi də ətraflı izah olunmalıdır. Tədqiqatçıların bu məqamda laqeyd davranmaları "necə olsa məlumdur" kimi bir yanaşmadan irəli gələ bilər. Lakin seçim meyarlarını müəyyən etmək və bunu açıq şəkildə ortaya qoymaq tədqiqatın çərçivəsində qalması və buna uyğun şəkildə aparılmasının göstərilməsi baxımından vacibdir.

Meyar 10: Məlumat təhlilinin seçilməsi və detallı izahı

Aparılan araşdırmada JIAE-də iki və TM-də bir məqalənin bu meyarları yerinə yetirdiyi müəyyən edilmişdir. Məlumat təhlili xam (işlənməyən) məlumatların məna kəsb edən nəticələrə çevrilməsi üçün olduqca vacibdir. Bu, düzgün məlumat təhlili metodunun istifadəsi ilə mümkündür. Məlumatlar üçün təhlil metodu tapmaq, kəşf etmək və tətbiq etmək ayrıca bir mütəxəssislik sahəsidir. Bu baxımdan məlumat təhlilinin detallı şəkildə və mənbə göstərilərək izah edilməsi olduqca vacibdir.

Meyar 11: Tədqiqatda irəli statistik və təhlil metodlarının istifadəsi

Aparılan araşdırmada yalnız TM-dəki bir məqalənin bu meyarlara uyğun olduğu müəyyən edilmişdir. Musiqi tədqiqatlarında keyfiyyət və kəmiyyət tədqiqat metodlarının istifadəsində sadə səviyyədə statistikalar olan faiz və tezlik kimi təhlillərlə aparılan şərhlər olduqca səhvdir. Bununla yanaşı, qruplar arasında fərqliliyin müəyyən olunduğu tədqiqatlara da artıq çox etibar edilmədiyi görünür. Artıq kəmiyyət tədqiqat metodlarının istifadə olunduğu tədqiqatlarda, dəyişənlər arasında əlaqələrin müəyyən olunması və modellərin yaradılması ilə nəzəriyyəyə nail olma cəhdlərinin etibar qazandığı məlumdur. Keyfiyyət tədqiqatlarında isə mürəkkəb tərtibli tədqiqatlara hadisələrin izahında daha çox üstünlük verilir. Bu baxımdan musiqi tədqiqatçılarının irəli statistik metodlardan məqalələrində istifadə etməsi olduqca vacibdir.

Meyar 12: Nəticələrin tədqiqat məqsəd/problemi ilə uyğunluqda təqdim olunması

Bu meyarlara diqqət edən JIAE-də iki və TM-də bir məqalə olduğu müəyyən edilmişdir. Əvvəlki meyarlardan biri olan tədqiqat məqsəd və ya probleminin müəyyən olunması və ayrıca bölmə kimi yazılması tədqiqatın strukturunun formalaşdırılmasında ilk vacib məqamdır. Tədqiqat problemi və alt problemlərin yazılması, bu problemlərə dair nəticələrin də eyni ardıcıllıqla təqdim olunması ilə tədqiqatda nizamı təmin edəcəkdir. Çünki hansı tədqiqat probleminin araşdırılıb-araşdırılmadığı bu cür təqdimatla aydın şəkildə görünəcəkdir.

Meyar 13: Müzakirənin yetərli və zəngin aparılması

Bu meyara uyğun olaraq JIAE-də və TM-də yalnız bir məqalənin yazıldığı müəyyən edilmişdir. Musiqi tədqiqatlarında müzakirənin yetərli aparılması məsələsində müəlliflərin "bu mövzunu ilk dəfə mən işləyirəm" kimi bir yanaşmaya malik olduqları görünür. Lakin daha əvvəl də qeyd edildiyi kimi "nəzəri çərçivənin yazılması" meyarında nəzəri və anlayış çərçivəsinin müəyyən edilməsi ilə tədqiqat ədəbiyyat baxımından da dərinlik qazanacaqdır. Eyni nəzəri çərçivə ilə aparılan tədqiqatlar, tədqiqatçı üçün müzakirə edə biləcəyi bir materiala çevriləcəkdir. Dissertasiya yazımında məcburi olan əlaqədar ədəbiyyat bölməsi bəzən bir-birindən ayrı olan əlaqəli tədqiqatların sadalanması şəklində təqdim edilir. Məqalə yazarkən də əlaqədar ədəbiyyat alt başlığının yazılması bəzən qəbul oluna bilər, amma məqalədə əlaqədar ədəbiyyatın müəyyən və əlaqəli bir ardıcıllıqla təqdim olunması lazımdır. Bu təqdimat, bir-birindən ayrı şəkildə əlaqədar tədqiqatları sadalamaq şəklində deyil, onların nəticələrini bir axınla birləşdirmək şəklində olmalıdır. Müzakirə, əlaqədar ədəbiyyat bölməsinin bir təkrarı şəklində olmamalıdır. Müzakirə, nəticələrin ardıcıllıqla təqdim olunub, arxasınca əlaqədar ədəbiyyatın əlavə edildiyi, müzakirə olunduğu və beləliklə tədqiqatın bir tamlıq qazandığını və yeni bir strukturun formalaşdığını göstərən bir şəkildə olmalıdır.

Meyar 14: Nəticənin yetərli bir xülasə şəklində yazılması

Bu meyara uyğun olaraq JIAE-də yalnız bir məqalənin bu meyarlara cavab verdiyi müəyyən edilmişdir. Nəticə bölmələri sosial elmlər sahəsində olan tədqiqatlarda təbiət elmlərindən fərqlidir. Təbiət elmlərində tədqiqat eksperimental metodla bağlıdır və əldə edilən nəticələr çox qısa və konkret olur. Məsələn, bir alaşımın fərqli eksperimental metodlarla təhlili nəticəsində bu alaşımın avtomobil sənayesində müəyyən hissələrdə istifadə olunub-olunmayacağı ilə bağlı qərar verilir. Bu isə çox qısadır. Məsələn, istehsal edilən alaşım, möhkəmlik xüsusiyyətlərinə görə hərəkət komponentlərində istifadə üçün uyğundur kimi. Lakin sosial elmlərdə tədqiqatların məqsədi dəqiq nəticələr çıxarmaq deyil, bir hadisəni təsvir etməkdir (Baş və Akturan, 2008). Buna görə də, sosial elmlər tədqiqatlarında nəticə bölməsində tədqiqatın ümumi xülasəsinin yenidən yazılması vacibdir. Bu baxımdan musiqi tədqiqatçısı, oxucunun yalnız nəticə bölməsinə baxaraq tədqiqatın digər bölmələrinə baxmaq məcburiyyətində qalmayacağı bir xülasəni təqdim etməlidir.

Musiqi tədqiqatlarında tədqiqatçıların nəticə bölməsini maddə şəklində təqdim etməsi də görünür. Lakin bu cür təqdimat yalnız təkliflər bölməsində tətbiq oluna bilər.

Meyar 15: Təkliflərin icraçılara və gələcək tədqiqatlara yönəlik verilməsi

Bu meyarlara uyğun gələn JIAE və TM-də yalnız bir məqalə olduğu görünür. Tədqiqatçıların təkliflər bölməsini ayrıca yazmadıqları müəyyən edilmişdir. Bir tədqiqatın təkliflər bölməsinin yazılması əslində o tədqiqatın yaşaması və təzə (aktual) qalması üçün olduqca vacibdir. Bir məqalənin dəyəri onun istinad alınma potensialı ilə ölçülür. Məqalənin istinad alması (məqaləyə istinad verilməsi) üçün təkliflər bölməsi olduqca vacibdir. Musiqi tədqiqatçısı, tədqiqat sahəsində gələcəkdə hansı sahələrin yenidən araşdırılmalı olduğunu "gələcək tədqiqatlara təkliflər" başlığı ilə verə bilər. Bu yolla məqaləni oxuyanlara "mən bunları araşdırdım, amma siz bu mövzuları da araşdıra bilərsiniz" deyə bilər. Əksər hallarda bir tədqiqatçı bir sahədə bir neçə məqalə oxuduqda, tədqiqat sahəsindəki boşluqları tez bir zamanda görə bilər. Lakin, dərinliyi olmayan insanlar bunu görə bilməz. Bununla yanaşı, akademikliyə (tədqiqatçılığa) yeni başlayan magistratura tələbələri üçün də bu bölmənin olduqca vacib olduğu söylənə bilər.

Bununla yanaşı, aparılan tədqiqat yalnız tədqiqatçılara deyil, həm də həmin sahədə fəaliyyət göstərən icraçılara da faydalı və tətbiq oluna bilən məlumatlar təqdim edəcəkdir. Buna görə də bunların da təkliflər bölməsində "icraçılara təkliflər" şəklində verilməsi olduqca vacibdir.

Meyar 16: Tədqiqatın məhdudiyyətlərinin təsviri

İncələnən məqalələrin heç birində tədqiqatın məhdudiyyətlərinin müəyyən edilmədiyi görünür. Musiqi tədqiqatlarında tədqiqatçı, tədqiqatının konkret sərhədlərini müəyyən etsə, əldə edilən məlumatların hansı sərhədlər daxilində etibarlı olduğunu da müəyyən etmiş olar. Bu vəziyyət həm məqaləni nəzərdən keçirən hakim üçün, həm də məqaləni oxuyan şəxs üçün doğru baxış bucağını əldə etməyə imkan verəcəkdir. Əks təqdirdə, oxucunun yanlış nəticələr çıxarmasına səbəb ola bilər. Tədqiqatın məhdudiyyətlərinin yazılması yaxşı bir məqalədə olması lazım olan (gərəkli) bölmələrdən biri kimi qəbul edilməli və musiqi tədqiqatlarının yazımında bir vərdiş halına gətirilməlidir.

Meyar 17: Məlumatlandırma hissəsinin olması

Məlumatlandırma (Acknowledgment) bölməsi, xüsusən tədqiqatın etik çərçivəsi ilə əlaqədar məlumatların təqdim olunduğu, təşəkkürlərin edildiyi, oxucuya tədqiqat haqqında əlavə zəruri məlumatların təqdim edildiyi bölümdür. Bu bölmənin də incələnən məqalələrdə yer almadığı görünür.

Meyar 18: İstinad (Ədəbiyyat) siyahısının qaydalara uyğun və diqqətli şəkildə yazılması

Aparılan araşdırmada hər iki jurnalda bir məqalənin bu meyarlara uyğun olduğu görünür. Hər bir jurnalın istinad (ədəbiyyat) siyahısının yazılması üçün fərqli qaydalar tətbiq etməsi müəlliflər üçün yorucu ola bilər, amma ümumiyyətlə sosial elmlərdə APA üslubu istifadə olunur. Müəlliflərin ən azı istinad (ədəbiyyat) yazımı qaydalarının əsas qaydalarını (şərtlərini) bilməsi vacibdir. Lakin daha vacib mövzu isə istinad mənbəyinin detalları natamam yazıldıqda ortaya çıxan vəziyyətdir. Məsələn, bir jurnal məqaləsinin istinadında cild, nömrə, səhifə kimi detallar laqeyd yanaşıla bilər.

Bir məqalənin diqqətli yazılmasında ən vacib göstəricilərdən biri istinad siyahısının diqqətlə yazılmasıdır. Diqqətli bir tədqiqatçı bütün istinadları (mənbələri) bir-bir taparaq onlara çatır, onları istinad (ədəbiyyat) siyahısında bütün detallar ilə qeyd edir. Bu mövzu ilə bağlı diqqəti artırmaq üçün akademik jurnal sistemləri düzgün istinad göstərmə ilə əlaqədar ayrıca tətbiqlər və ya proqramlar yaratmışdır. Musiqi tədqiqatçılarının düzgün istinad göstərmə ilə bağlı bu vasitələrdən istifadə etmələri tövsiyə olunur. Lakin kitab, dissertasiya, konfrans məruzəsi kimi digər tədqiqat növlərində istinadları özlərinin yazmaları lazımdır. Bununla yanaşı, ingiliscə nəşr edən bir jurnalda türk dilində olan mənbələrin başlıqlarının mötərizədə ingiliscə tərcümələrinin verilməsi, türk dili bilməyən oxucular üçün olduqca faydalı olacaqdır.

Nəticə

Türkiyədə musiqi tədqiqatlarının inkişafı, musiqi tədqiqatçılarının elmi və akademik yazı bacarıqlarının inkişafından asılıdır. Musiqi tədqiqat məqalələrinin keyfiyyətinin artırılması üçün məqalə yazımı ilə bağlı bəzi prinsiplərin yeni akademik jurnallarda irəli sürüldüyü görünür. Bununla yanaşı, tərəfimdən ödənişsiz olaraq 6 həftə ərzində keçirilən Türk Müziği Akademisi təlimi, musiqi tədqiqatlarının inkişafı üçün nəzərdə tutulmuşdur (web 2). Türk musiqisi tədqiqatlarının Türkiyədə və dünyada ən böyük arxivinə çevrilməyi hədəfləyən Türk Müziği jurnalı da yazıçılar üçün yazım qaydalarında meyarları və prinsipləri qeyd edir. Lakin araşdırmaya daxil edilən hər iki jurnalda nəşr olunan məqalələrin əksəriyyətinin -bu həssaslığa baxmayaraq- müəyyən edilmiş meyarlara uyğun olmadığı görünmüşdür. Xüsusilə, tədqiqatın nəzəri çərçivəsinin yazılması, tədqiqatın məhdudiyyətlərinin yazılması və məlumatlandırma bölməsinin yazılması meyarlarında məqalələr mövcud deyil. Digər meyarlarda isə məqalələrin əksəriyyəti meyarlara uyğundur. Bu araşdırma, Türkiyədəki musiqi tədqiqat məqalələrinin keyfiyyətinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı vacib bir çərçivə cızması (müəyyən etməsi) baxımından bu sahədə çalışan akademiklər, redaktorlar, hakemlər (rəyçilər) kimi şəxslərə mənbə və rəhbərlik etməsinə töhfə verə bilər. Musiqi (xüsusilə musiqişünaslıq) sahəsindəki tədqiqatçılara, keyfiyyət və kəmiyyət tədqiqat metodologiyaları haqqında detallı araşdırmalar aparmaları tövsiyə olunur.

Tədqiqatın Məhdudiyyətləri

Bu araşdırma JIAE və Türk Müziği jurnallarında 2023-cü ildə nəşr olunan məqalələr, bu jurnalların nəşr prinsipləri və yazım qaydalarında qeyd olunan və Türk Müziği Akademisində verilən təlimin məzmunundakı meyarlarla məhdudlaşır.

Məlumatlandırma

Bu araşdırmanın bir hissəsi ISIPAE2023-də təqdim edilmişdir.

Mənbələr

Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri Nvivo 7.0 ile nitel veri analizi*. Seçkin yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

Kuhn, T. S. (2015). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Popper, K. R. (2015). *Bilimsel Araştırmanın Mantığı*. Çev. İlknur Aka ve İbrahim Turan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tortop, H.S., ve Demirel, S. (2023). Türkiye'de müzik araştırmalarının gelişmesi bağlamında akademik dergilerin betimsel incelenmesi. *Türk Müziği, 3*(1), 161-166.

Web siteleri

Web 1. https://dergipark.org.tr/

Web 2. https://turkmuzigidergisi.com/index.php/tm/muzikakademi

Web 2. https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/

Web 3. https://rastmusiccongress.org/